

SNX 2026

CULTUUR - ECONOMIE

NR 101

LINKEROEVER: DE ONVOLTOOIDE STAD • NOVA ANTVERPIA • A BELGIAN CHOCOLATE STORY: DE ZAAK
TER ACOPOFF • INNOVATIE IN DE WERELD VAN CHOCOLADE, GEBAK, SNOEP EN IJS • IDENTITEIT • STRIP:
FAITES VOS JEUX - HET LEVENSLLOT IS EEN ROULETTE? • GIDS LEKKER LOKAAL • HUMOR: ¡TINTA TONTA!

Inleiding

Een derde keer drie dames op de cover zou een te verwachten patroon zijn. Nee dus. Martha of Marthe, zoals ze zelf liever werd genoemd, sluit beter aan bij deze editie. In haar relaxzetel geniet ze van dit boek.

Het concept van dit beeld staat bekend als het Droste-effect, waarbij een illustratie of foto zichzelf bevat. De afbeelding voor het Droste-cacaoblik werd in 1904 gemaakt door Jan Misset. In de jaren 1960 werd deze techniek in België toegepast op een siroopverpakking: een jongetje dat kandijsiroop uit de bus over zijn boterham giet. Zo kon je me dit beleg een naam schrijven of een tekening maken.

Het Droste-effect is een visuele illustratie van het begrip recursie: een principe waarbij een probleem wordt verduidelijkt of opgelost door te verwijzen naar een kleinere of eenvoudigere versie van zichzelf. Het kent toepassingen in de wiskunde, biologie, filosofie en informatica. Een map openen en vervolgens elke submap op dezelfde manier openen, is een voorbeeld van recursie.

Inhoud

Linkeroever en De zaak Ter Acopoff vormen een hoofdstuk. Het verhaal van de onvoltooide stad is politiek en verbijsterend. De zaak Ter Acopoff is deel één van een geschiedenis van Belgische chocolade. Om dat verhaal pittiger te maken, werd het vermengd met een assisenzaak uit die periode - waargebeurd. Het relaas is terug te vinden in de Gazet van Antwerpen (digitaal archief) en De Volksgazet (microfilms, Erfgoedbibliotheek). In 1925 was dit groot nieuws.

Om dit proces in al zijn facetten te begrijpen, was het dossier van deze rechtszaak onontbeerlijk. Bestond dat dossier van 1925 nog? Het geluk was aan onze kant: de stukken waren niet in de container beland. De lijvige map verhuisde van het Rijksarchief in Beveren naar Antwerpen. Het

papier vertoonde al tekenen van verval, maar ontsloot een schat aan informatie.

Een tweede thema is innovatie in de wereld van chocolaterie, patisserie, confiserie en ijs. De vandaag populairste producten uit deze sector zijn vaak meer dan honderd jaar oud: éclair, mille-feuille, brownie, fruitvlaai en zelfs cupcakes dateren van voor 1900. Jongere succesvolle koekjes zijn de Prince Fourré (1927), Antwerpse Handjes (1934), het TUC-koekje (1960). Daarna wordt het zoeken naar nieuwe producten die uitgroeien tot klassiekers. We tonen drie voorbeelden van innovatie: nieuwe technieken die chocoladevormen mogelijk maken voor kleine producties,

leerlingen van PIVA die een nieuwe vulling bedenken voor de Perrettereep, en een lang snoepje rond de iconische Lange Wapper.

Hierna volgt de gids Lekker Lokaal, uitgebreid met extra adressen uit Brugge, het Zoete Waasland en Antwerpen.

Een vierde thema is identiteit. Een complex gegeven. Wat is de relatie tussen identiteit en imago? Is een volk automatisch een natie, waarvoor men bereid is te supporteren of te vechten? Een interview, een opiniestuk en een stripverhaal over spionage en collaboratie verkennen deze vragen.

We sluiten af met Tinta Tonta, wat 'gekke inkt' betekent. Humor, satire en

horror. Lachen, grijnzen, afkeuren en bashen zijn uitingen van emoties die zich verankeren in het geheugen. Emoties zijn zelden rationeel. Humor is sterk tijdsgebonden en fungeert als spiegel van een tijdperk. We maken een selectie van absurde cartoons en stripverhalen uit satirische magazines van de jaren 1990: Circo, Bundas en Chiclete com Banana. Die laatste titel verwijst naar Amerikaanse kauwgom en Zuid-Amerikaanse bananen... een moeilijke mix.

Piet De Lombaerde

Inhoud

5 Linkeroever
Patrick Janssens

7 De onvoltooide stad
Johan Dambruyne

49 De zaak Ter Acopoff
Piet De Lombaerde

91 Innovatie

93 Gepersonaliseerde chocoladevormen voor
kleine producties

95 PIVA bedenkt nieuwe Perrette
Erwin Hulsbosch

96 Lange Wapper-reep
Lode Coen

109 Gids Lekker Lokaal

157 Identiteit
Regina Vilça

163 Faites vos jeux
Julio Shimamoto

199 iTinta Tonta!
Laerte, Angeli, Adão, Alcy

Er is nog een beperkte voorraad van de volgende uitgaven beschikbaar:
De Beukelaers Fabrieken, Parein, Op koffieklets, Antwerpse Handjes, Snoecks 2024 en SNX 2025
U kunt deze met korting aankopen op de tentoonstelling in het Rijksarchief Antwerpen.

Colofon

Coördinatie en realisatie
Koekenstad vzw, Piet De Lombaerde

Eindredactie
Piet De Lombaerde, Paul De Wyngaert, Sébastien De Vroey, Dries Van Damme, Lode Coen

Foto's en artwork
De auteurs van de foto's en artwork worden hier of als auteur bij het artikel vermeld.

L. Coen, J. Bekaert, P. Boels, F. Lauwers, D. Van Damme, K. Van Rysselberghe, I. Vandecasteele, H. Wittevrongel, H. Dockx, Antwerpse Bakkersunie, FelixArchief, Gazet van Antwerpen, Industriemuseum Gent, Jangada vzw, Koekenstad, Koffie St Michel, Elixir d'Anvers, Letterenhuis, Ratinckx adresboek, Rijksarchief Antwerpen, stad Antwerpen Imalso, Snoeck's Almanak, deelnemende zaken

Koekenstad heeft wat betreft de rechten getracht de auteurs van de foto's en het artwork te contacteren. Eventuele rechthebbenden die niet zijn vermeld, worden verzocht contact op te nemen.

Verantwoordelijke uitgever
Koekenstad vzw, 2018 Antwerpen

Advertentie-exploitatie
Koekenstad vzw, Brood & Banket

Projectpartners
Bakkersunie Antwerpen, Bakkers Vlaanderen, Brood & Banket, Elixir d'Anvers, Astra Sweets, PIVA, Koffie St Michel, Jangada vzw, Rijksarchief Antwerpen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs en uitgever.

ISBN 9789464947021
Wettelijk depot: D/2026/13-362/1

LINKEROEVER

Linkeroever

De tentoonstelling 'Nova Antverpia' van Koekenstad belooft een fascinerende tijdreis te worden. Met artificiële intelligentie worden de nooit uitgevoerde plannen van Van Averbeke en De Heem uit de jaren 30 tot leven gewekt. Ik heb de resultaten op het moment van schrijven nog niet met eigen ogen kunnen bewonderen, maar ik ben erg benieuwd. Niet alleen naar het tot leven wekken van hun modernistisch plan op zich, maar ook naar het perspectief: Kijken we door de bril van de afstandelijke planner in vogelvlucht, of beleven we de stad vanuit de ogen van de bewoner? En minstens even belangrijk: zullen er mensen rondlopen in die verbeelding die tot leven wordt gewekt? Zal de was buiten hangen, zullen er fietsen tegen de gevel staan en zullen er olifantenpaadjes te zien zijn in het gras? Ik verwacht eerder een steriel ideaalbeeld, en net daar ligt de kern van het probleem van de erfenis van het modernisme. Hoewel dit plan nooit gerealiseerd werd, is de geest van het modernisme op verschillende plekken in Antwerpen wel voelbaar.

Relicten van het modernisme in Antwerpen

Op het Kiel heeft die stroming ons met de wooneenheden van Renaat Braem een architecturaal hoogtepunt nagelaten. Maar de strikte functiescheiding, beperkte ontmoetingsplekken en weinig geprogrammeerde open ruimte maken die omgeving vandaag stedenbouwkundig problematisch. Voor Linkeroever durf ik de diagnose nog wat scherper stellen. Daar liet het modernisme slechts zeer beperkte architecturale parels na, met enkele woningen en de Riverside Tower van Leon Stynen en een woning van Renaat Braem. Het gebied centraal op Linkeroever met 18 vrijstaande hoogbouwblokken op een (gras)tapijt van groen is echter getuige van de stedenbouwkundige problematiek van het modernisme. Deze wijk heet 'Europapark', of 'Europark' in de volksmond. Vooral de Chicago-blok is voor veel mensen gekend, en is representatief voor de beperkte architecturale kwaliteit in diezelfde wijk. De droom was nobel: licht, lucht en ruimte voor iedereen. De realiteit? Een monofunctioneel eiland, bovendien enkel bewoond door de meest kwetsbare inwoners van de stad Antwerpen, want de wijk bestaat bijna volledig uit sociale woningen.

Vandaag staan we voor een belangrijke keuze, want de gebouwen zijn op en renovatie dringt zich op: Blijven we die oude droom oplappen, of durven we het anders aanpakken?

Een zachte Stad met lokale authenticiteit

De lat moet hoog liggen, want we weten dat een kwalitatieve leefomgeving mensen echt vooruit kan helpen. We kunnen inspiratie halen uit Bordeaux, waar architecten Lacaton & Vassal oude sociale woonblokken een tweede leven gaven door er ruime wintertuinen tegenaan te bouwen. Een radicale upgrade van het wooncomfort, met beperkte ingrepen in de bestaande structuur: dat is de richting die we uit willen met onze renovaties.

Maar er is ook een ander stedenbouwkundig model nodig. Weg met de abstracte 'grote schaal' en het vogelperspectief. Europark moet een wijk op mensenmaat worden: met een buurtgevoel, plekken waar zowel bewoners als passanten zich goed voelen en waar de sporen van het leven meerwaarde worden.

We ambiëren een wijk waar naast sociale ook betaalbare woningen kunnen gebouwd worden, met ruimte voor buurtvoorzieningen, en wie weet zelfs ambachtslui. Die diversiteit is wat de binnenstad zo aantrekkelijk maakt en wat vaak ontbreekt in de steriele modernistische plannen: de dynamiek van een buurtrestaurant, de geur van de lokale bakker, ... De smeltkroes van Linkeroever is een kans, die we moeten versterken en niet langer wegwerken achter identieke gebouwen.

We werken eraan

Die ambitie is geen verre toekomstmuziek. Aan de Blancefloerlaan is die nieuwe wind volop in uitvoering. In november legden we nog mee de eerste steen van de voorlaatste fase van deze ontwikkeling van Woonhaven. Bulk Architecten ontwierp niet langer vrijstaande torens, maar bouwblokken die de straat omarmen. Ze zorgen voor levendige gelijkvloerse verdiepingen en leggen de link met het openbaar domein. Er komt een supermarkt, maar ook ruimte voor kleinere zaken. En minstens even belangrijk: de schaal wordt verkleind. Per traphal wonen er maar een achttal gezinnen. Dan ben je geen nummer meer in een gigantisch complex, maar een buur. Als er dan iemand zijn vuilzak verkeerd zet, is dat geen anoniem probleem van 'de blok', maar iets wat je onder burens oplost.

Het is die menselijke maat – de schaal van de warme bakker, niet van de broodfabriek – die we naar Linkeroever moeten halen.

*Patrick Janssens
Schepen Wonen en Stadsontwikkeling*

Fort Vlaams Hoofd en het gehucht Sint-Anna

Oud treinstation Antwerpen-Waas

Ontwerpplan van de Ville Marie-Louise

De onvoltooide stad

Het stedenbouwkundig project Linkeroever tijdens het interbellum

Na de Eerste Wereldoorlog ontwikkelde de stad Antwerpen ambitieuze plannen op economisch, urbanistisch, architectonisch en sportief vlak. De Scheldestad haalde het internationale nieuws met de organisatie van de Olympische Zomerspelen in 1920, de Wereldtentoonstelling van 1930, en de bouw van de iconische Boerentoren (1931), het Olympisch Stadion op het Kiel (1920) en de twee innovatieve tunnels onder de Schelde (1933). En als kroon op het werk zou tijdens het interbellum op de Antwerpse Linkeroever een futuristische droomstad verrijzen. Maar het draaide in werkelijkheid anders uit. Het stedenbouwkundig project werd geen onverdeeld succes, omdat de uitzonderlijke opportuniteiten niet ten volle benut werden. Volgens vele stedenbouwkundigen een gemiste kans.

Wat vooraf ging

Eeuwenlang was Linkeroever een dunbevolkt schorren- en meersengebied dat deel uitmaakte van het Waasland. Het gebied bestond uit de uitgestrekte Borgerweertpolder, het gehucht Sint-Anna (ook Vlaams Hoofd genoemd) en een aantal forten en versterkingen (om de grensstad Antwerpen te beschermen). Het vormde het meest oostelijke punt van het graafschap Vlaanderen en het grensgebied met het hertogdom Brabant. De Borgerweertpolder was een laaggelegen gebied dat regelmatig onder water liep en voornamelijk als weiland voor vee werd gebruikt. Pas in de 20e eeuw onderging het oorspronkelijke landschap een ware metamorfose. De klei- en veengronden werden opgespoten met baggerzand, waardoor Linkeroever tot een woongebied kon worden ontwikkeld.

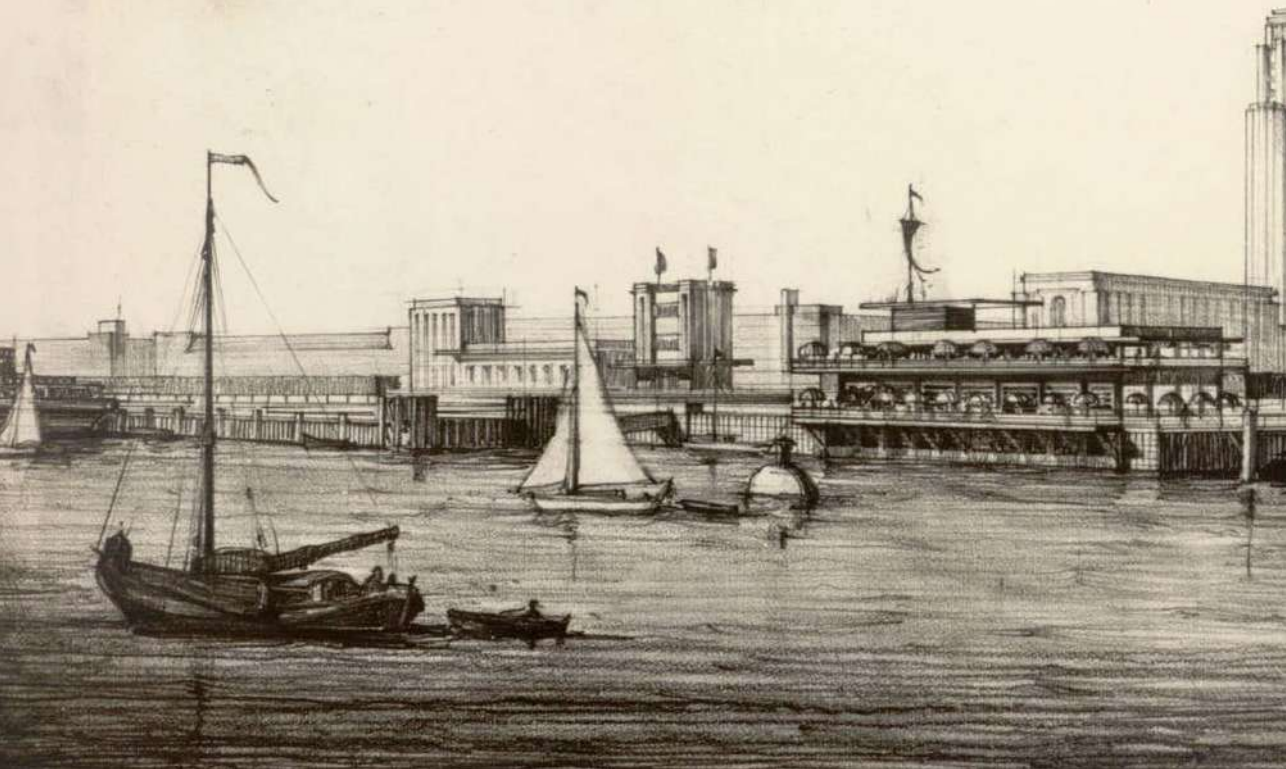
Tot het midden van de 19e eeuw voelde de stad Antwerpen noch de behoefte aan uitbreiding op Linkeroever, noch de nood aan een vaste oeververbinding. Een brug over de Schelde zou de scheepvaart alleen maar hinderen, luidde het bij de eigengereide Antwerpenaren. Vanuit defensief oogpunt was een brug evenmin een goede keuze. In het Waasland daarentegen leefde die behoefte wel heel hard.

Nochtans klimt het idee om op Linkeroever een nieuwe stad te creëren reeds op tot de Franse periode. Keizer Napoleon I wou de Scheldestad tot een militair bolwerk uitbouwen. Tussen 1809 en 1813 werden door ingenieur Simon Bernard plannen ontworpen voor een versterkte stad op Linkeroever. De zogenaamde ‘Ville Marie-Louise’ vertoonde een geometrisch stratenplan en zou scheepswerven, kazernes, woningen en een arsenaal omvatten. Ten gevolge van Napoleons nederlaag in Waterloo werd van dit grootse project enkel de stervormige vestinggracht gerealiseerd.

Tijdens de tweede helft van de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw bleef de droom van een nieuwe stad overeind. Maar de klemtoon verschoof wel van het militaire naar het economische discours. Er werden talloze theorieën en plannen opgesteld om op Linkeroever een nieuwe haven- en handelsstad te bouwen. Dit werd gevoed door de noodzakelijke uitbreiding van de Antwerpse haven. Aan de vooravond van de 20e eeuw wijzigde de stedenbouwkundige visie nogmaals. Doordat de oude stad op rechteroever uit haar voegen barstte, won de opvatting veld dat de linker Scheldeoever een overwegend residentiële functie moest krijgen. Er was dringend nood aan extra woongelegenheid. Immers, tussen 1860 en 1915 verdrievoudigde de Antwerpse bevolking, terwijl de stadsoppervlakte op rechteroever slechts verdubbelde.

Annexatie bij Antwerpen

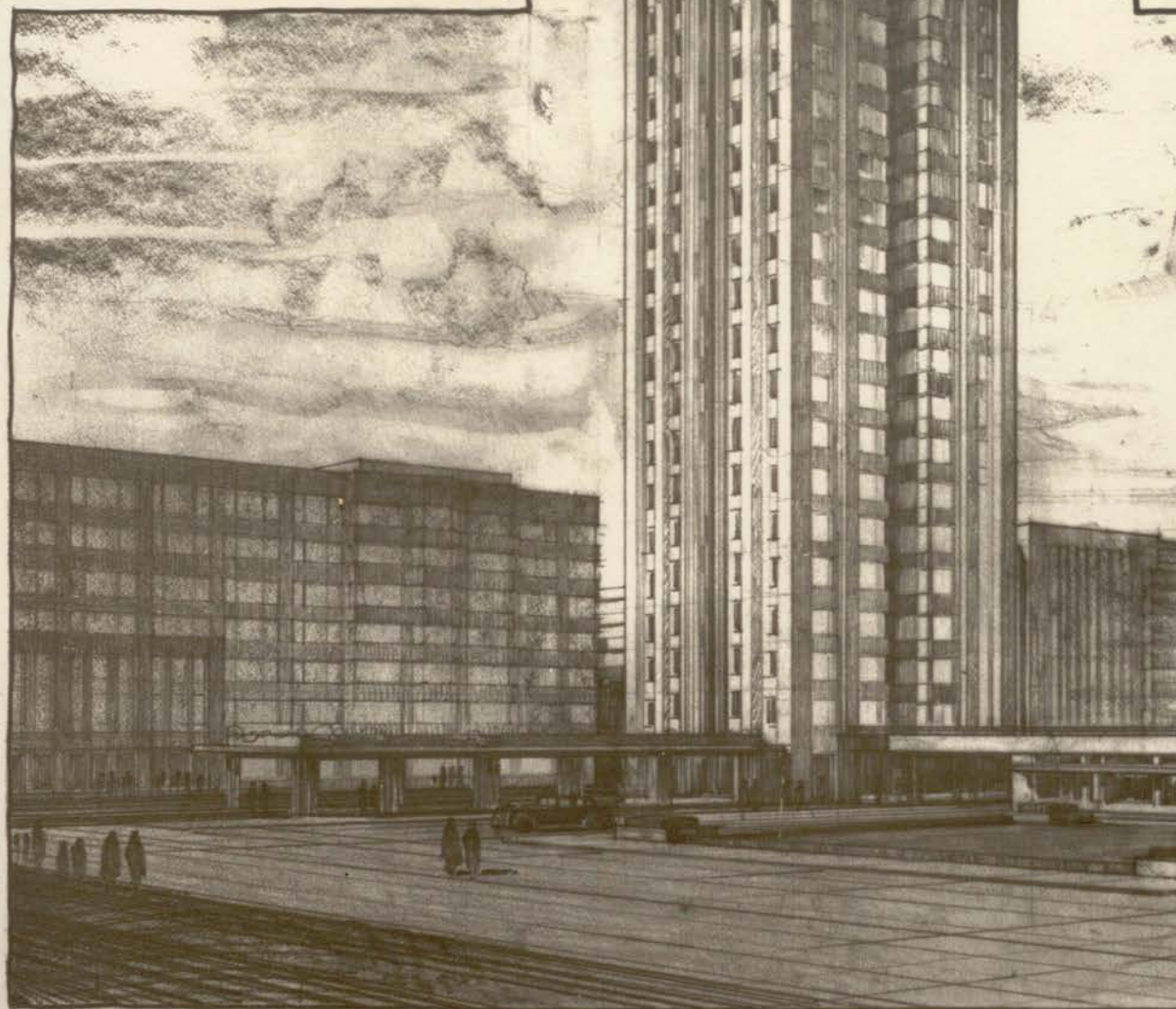
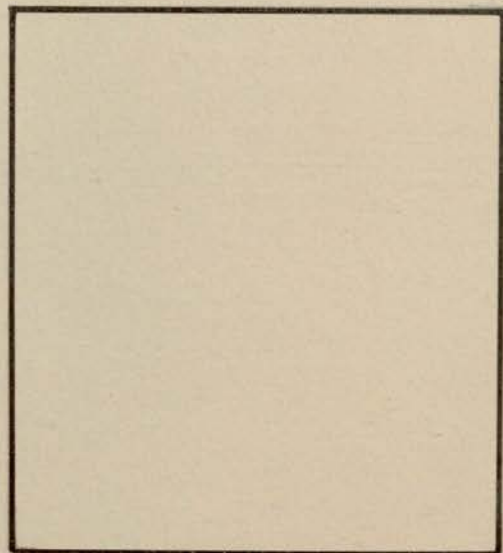
Na de Eerste Wereldoorlog groeide het besef dat de stad Antwerpen en haar haven bij voorkeur in westelijke richting, en dus over de Schelde, moest uitbreiden. Het stadsbestuur was daartoe bereid op voorwaarde evenwel dat het linkeroevergebied bij Antwerpen werd ingelijfd. Het plan kreeg daarbij de steun van de toenmalige Belgische regering. Premier Henri Carton de Wiart noemde het in juni 1921 “abnormaal” dat de havenstad zich slechts langs één van de twee oevers van de Schelde bevond. Een eerste wetsvoorstel tot grenswijziging werd ingediend op 1 juni 1921. Burcht en Zwijndrecht protesteerden tegen het ingediende wetsvoorstel. Voor beide gemeenten was een grenswijziging onbespreekbaar zonder de aanleg van een tunnel en de betaling van een

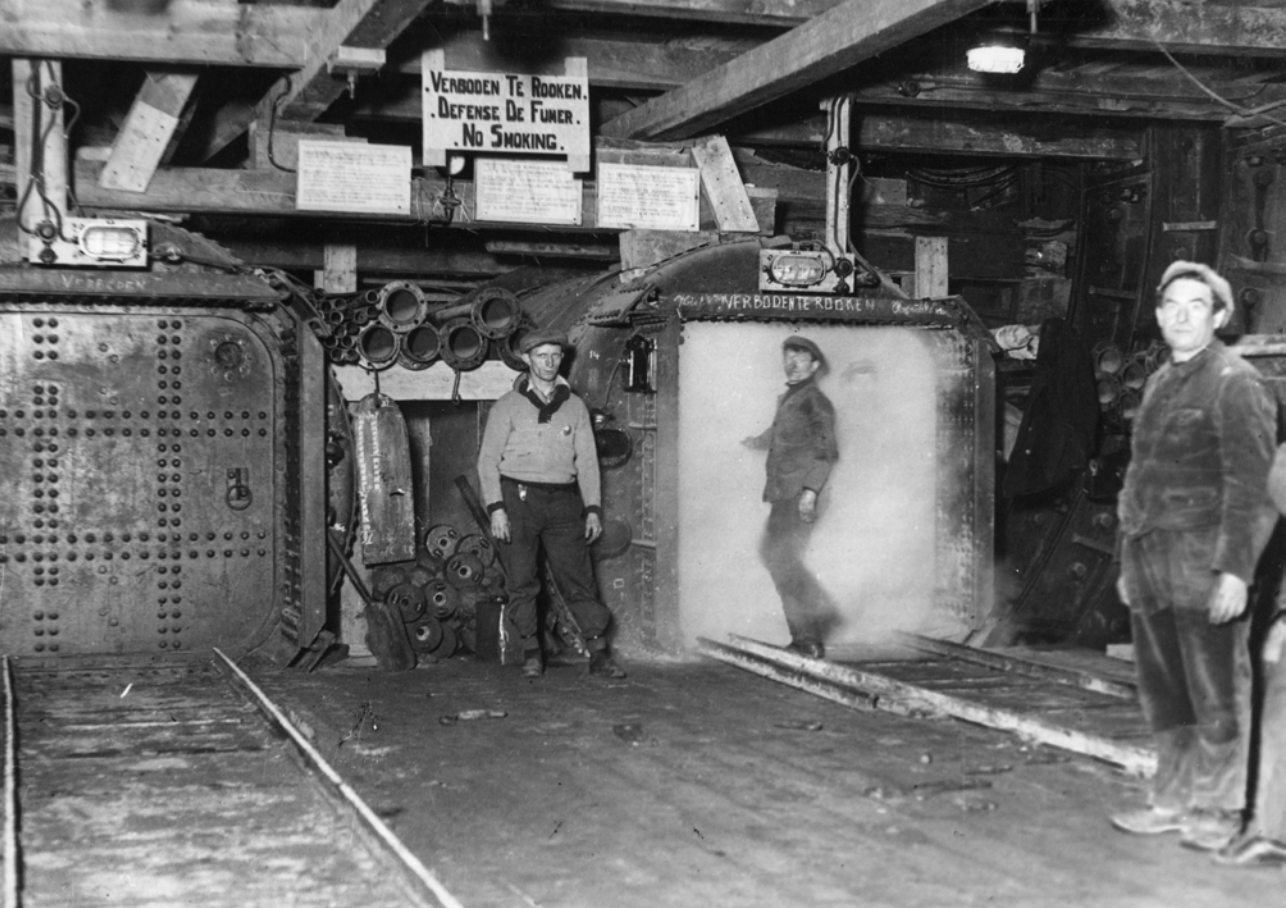
Zicht op het oostelijk deel van Linkeroever (ontwerp De Heem-Van Averbek)

Nova Antverpia | Lode Coen

ANTWERPEN WEST BEBOUWING VAN HET VLAAMSE
E. VAN AVERBEKE EN P. DE HELM.

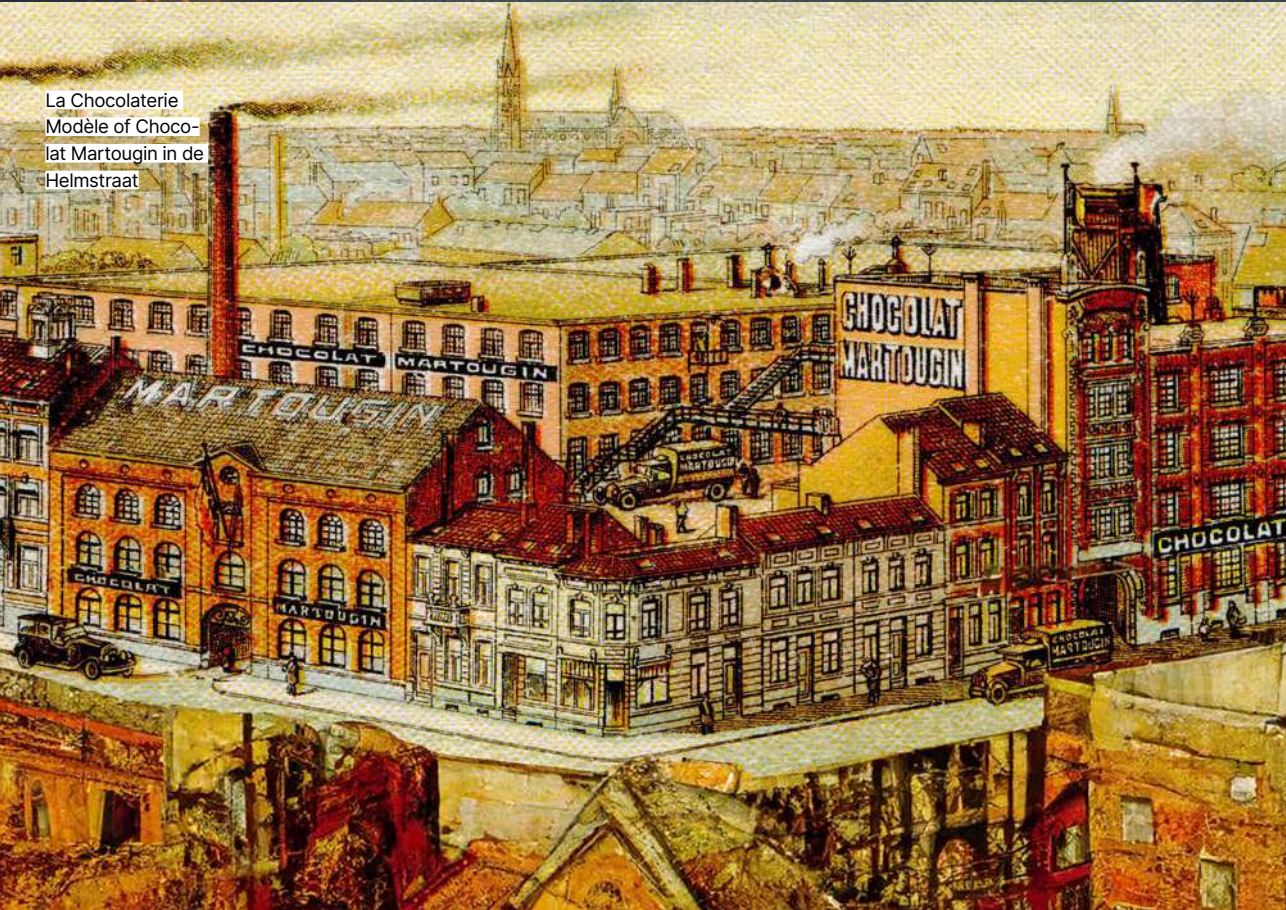
DE ZAAK TER ACOPOFF

Het Torengedouw
op Nova Antverpia

La Chocolaterie
Modèle of Choco-
lat Martougin in de
Helmstraat

Hoofdstuk 1 The Sky is the Limit

In 1923 droeg Zwijndrecht met tegenzin een stukje Waasland over aan Antwerpen. Het betrof schrale grond, grasland, vijvers, wat bomen, een treinstation, een kursaal, enkele cafés, 563 gezinnen en hun woning, een kade en het strand van St.-Anneke.

De stad had grootse plannen met deze uitbreiding van haar grondgebied. Voor de realisatie van de beloofde voetgangers- en voertuigtunnel werd de Intercommunale Maatschappij van de Linker Scheldeoever, Imalso, opgericht.

In 1926 tekende architect Henri Van de Velde een plan voor een nieuwe stad, maar dat leek te hoog gegrepen. Daarna schreef het stadsbestuur een ontwerpwedstrijd uit: maak een plan voor straten, woonblokken, treinstation, kerk, binnenhaven en jachthaven bestemd voor een metropool van een kwart miljoen inwoners. De respons was groot. Van de 119 inzendingen werden er 97 tijdig ingediend. Ook Le Corbusier bezorgde een ambitieus, vooruitstrevend plan, maar zijn concept voor een “stralende stad” werd niet weerhouden. De eerste prijs werd zelfs niet toegekend. De officiële reden hiervoor was dat er geen bruikbaar plan was. Twaalf inzendingen kregen wel een geldprijs. Daarom is het waarschijnlijker dat de stad zelf aan de tekentafel wilde zitten, met inspiratie geleend van de “betaalde” plannen. Ingenieur Paul De Heem van Imalso en de Antwerpse stadsbouwmeester Emiel Van Averbeke maakten samen een plan voor een bruisende stad. De gang van zaken kreeg een politiek kantje.

Nova Antverpia werd in een ijltempo op Linkeroever gebouwd. Het was de groene kant van de Schelde en nu rees er een indrukwekkende metropool op. Beton, glas, rechte lijnen, geen tierlantijntjes, alles berekend, geen limieten.

Aan het Vlaams Hoofdplein stond de toren als een vuist in de lucht, honderd meter hoog, hoger dan het geplande torengedouw op Rechteroever. In de oude stad maak je immers niets hoger dan de kathedraal. Aan deze kant was de sky the limit. Vanuit zijn kantoor op de 31e verdieping keek Alfred Martougin neer op de Schelde. Het is dezelfde rivier waarlangs hij in zijn jeugd in Pecq zat te dromen, maar hier vijftien keer breder en veel krachtiger. Hij hield van deze stad.

Martougin was een Captain of Industry met macht: chocoladefabrikant, voorzitter van de

Nijverheidskamer, voorzitter van de federatie van de Belgische chocoladefabrikanten, en sinds kort ook van het uitvoerend comité voor de Wereldtentoonstelling van 1930. Dat project was zo groot dat hij zijn voorzitterschap van de Belgische Wielerbond ervoor neerlegde. Dit statige kantoor in Nova Antverpia was zijn uitkijkpost: hoog en droog, en met zicht op meer.

Sinds 1902 had hij Chocolaterie Modèle uitgebouwd tot de grootste chocoladefabriek van Antwerpen met intussen meer dan 250 personeelsleden en een ultramodern machinepark. De firma stond voor kwaliteit en een breed aanbod van Minerva-chocoladetabletten, repen, bonbons.

Hij miste de fabriek soms wel: wandelen door de verschillende afdelingen, de geur van chocola, onder het volk. Hij hield ook van de kleine babbels, de lach van de vrouwen op de inpakafdeling. Mooie vrouwen ook. Die gedachte kon hem nog altijd blij maken. Zijn huidige verantwoordelijkheden combineren met de leiding van het bedrijf, dat is onmogelijk! Hij leunde tevreden achteruit. De zaken in de fabriek waren gelukkig goed geregeld.

Martha Hirsch kende de fabriek door en door en had ze ook zien groeien. Ze begon haar dag met een wandeling door de verschillende afdelingen. Dat deed haar baas vroeger ook altijd. Ze genoot van de wisselende aroma's: de sterke geur van de geroosterde bonen die overgaat in de fluwelen neusstreling van zachte en zoetere cacao. Ze werd blij als ze de vlijtige handen en precieze machines ziet. Een vlaag van nostalgie overvalt haar telkens als ze langs 'de facturatie' passeert. Daar is zij begonnen als administratief bediende. Al snel schoof ze door naar de boekhouding, werd hoofd administratie, en in 1921 directeur.

Martha bestuurdde de fabriek zoals anderen een schip: personeel, productie, gebouwen, met vaste hand aan het roer. Ze deed dat met een onverzettelijke passie.

Ze was de rots in de branding voor Alfred Martougin. En hij bood haar nog meer perspectief. Niets mocht haar reputatie nu schaden en daar maakte ze zich nog pas zorgen over. Er gebeurden soms dingen waar ze nog geen vat op had.

Lange Wapper

Historiek

Lange Wapper is een figuur uit de Antwerpse folklore. Volgens de legende krioelde het gebied rond Antwerpen eeuwen geleden van demonen en kwaadaardige wezens. De stedelingen organiseerden daarop een massale zuivering, gewapend met religieuze symbolen zoals een bel, een boek, een kaars en beelden van Maria. Elk monster werd verdreven en naar zee gejaagd, behalve één, dat zich in het water verborgen hield. Dat wezen vestigde zich later in de Antwerpse grachten en koesterde daar zijn wrok tegenover de mensheid.

Dit was Lange Wapper, een gedaantewisselaar zonder vaste vorm of grootte. Hij kon reusachtig worden of zo klein als een muis, maar verscheen het liefst met lange, magere benen waarmee hij over het water liep. Met die uittrekbare ledematen gluurde hij door ramen en joeg hij bewoners de stuipen op het lijf. Zijn naam verwijst naar zijn vreemde, wankel bewegingen: 'wapper' betekende ooit zowel evenwicht als grote man.

Vijf typen Lange Wapper

Lange Wapper staat in Antwerpen aan de poort van Het Steen. Hij krijgt een nieuw bestaan in vijf gedaanten: Lord, Devil, Angel, Ghost en Femme Fatale. Dit zijn vijf persoonlijkheden met zowel goede als slechte kanten. Van elk van deze figuren worden verschillende lekkernijen gemaakt, naar smaak geïnspireerd op hun karakteristieken.

Vanaf 20 februari 2026 zijn er drie varianten beschikbaar, waaronder Lord en Angel. Deze zullen in eerste instantie enkel te koop zijn in Het

Steen, bij Visit Antwerpen (Steenplein 1, Antwerpen).

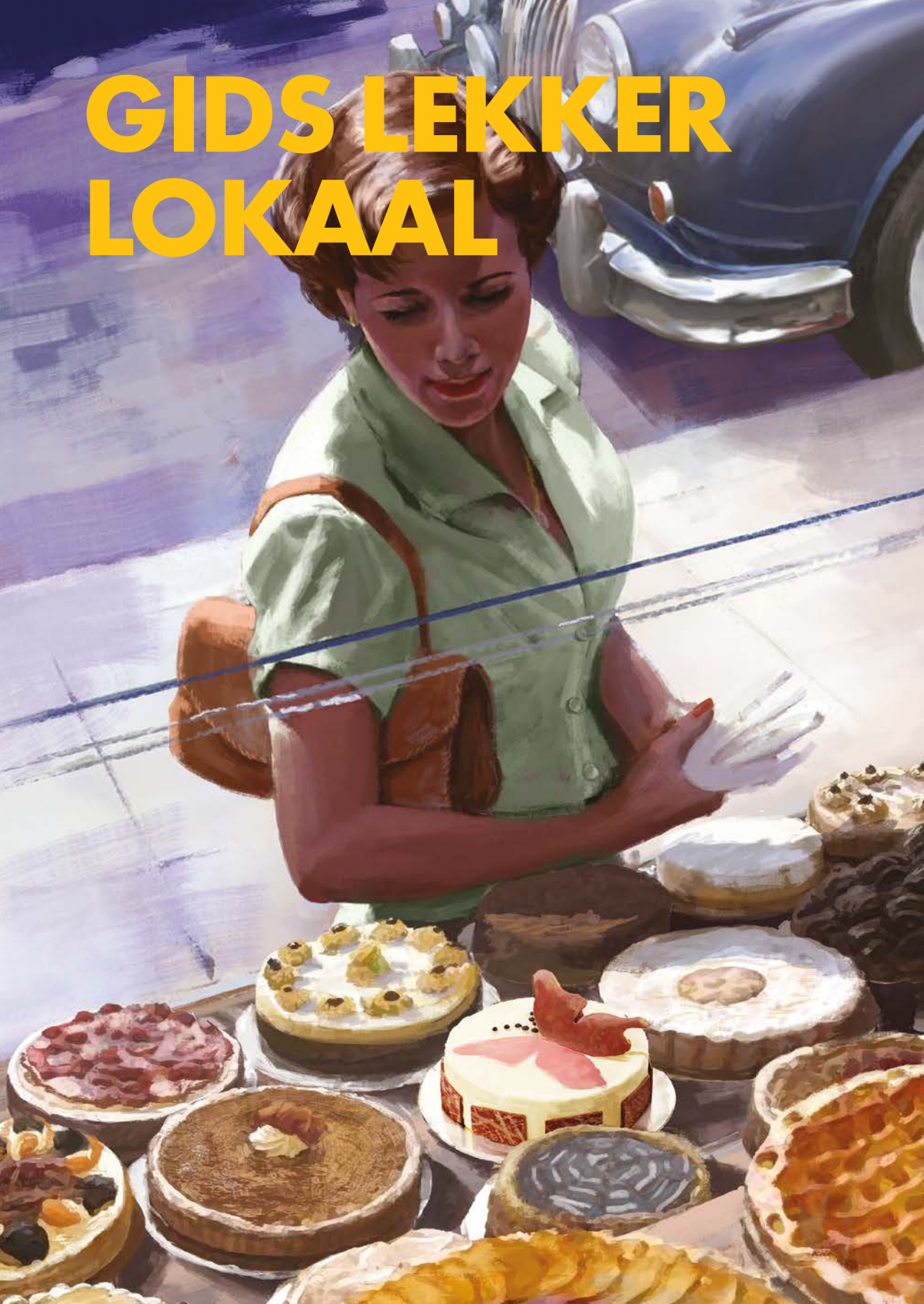
Tijdens de Chocolate- & Pateekesweek (20/2 – 5/3/2026) kan je ze voordeliger proeven met de proeverpas: voor twee coupons krijg je één Lange Wapper.

Lange Wapper

GIDS LEKKER LOKAAL

TENTOONSTELLING

Expo - Belgian Chocolate Story

20 februari t.e.m. 26 juni 2026

Rijksarchief Antwerpen

Door Verstraeteplaats, 5 2018 Antwerpen

Inkom € 5, gratis met Chocolade- & Pateekespas

Openingsuren

20 februari t.e.m. 4 maart 2026

Woe, vrij, za en zo: 10u tot 16u

Ma, di en do gesloten

6 maart t.e.m. 26 juni 2026

Woensdag en vrijdag: 10u tot 16u

Andere dagen en feestdagen gesloten

Deze tentoonstelling vormt het eerste deel van een geschiedenis van de Belgische chocolade en neemt u mee naar Antwerpen tijdens het interbellum, een periode waarin vooral de Antwerpse chocolademerken grote successen kenden. Centraal staan Alfred Martougin, de machtigste chocolatier van de stad, en Désiré Ter Acopoff, een chocoladebewerker die zijn leven ziet ontsporen. Het verhaal is gebaseerd op historische feiten, aangevuld met één fictief element: Antwerpen-Linkeroever. Op basis van originele plannen van Van Averbek en De Heem, bewaard in het Rijksarchief Antwerpen, reconstrueerde Lode Coen deze nooit-gerealiseerde stad.

GELEIDE WANDELING + BEZOEK EXPO

Paul De Wyngaert en Antwerpen à la Carte nemen u mee door de stad en de expo in een meeslepend, waar gebeurd verhaal waarin chocolade, misdaad en utopie elkaar kruisen in het Antwerpen van de jaren twintig.

Planning wandelingen

Van 20/2 t.e.m. 4/3 2026: op woe, vrij, za en zo

Van 6/3 t.e.m. 26/6 2026: woe en vrijdag

Uurregeling: start om 9u, 10u30 en 13u

Vertrek aan het de uitgang van Centraal Station (Mediaplein).

Min. 10 personen per gids, max. 17 personen.

De wandeling (4 km) en expobezoek duren ongeveer 3 uur.

Prijs wandeling per persoon

€ 20, inclusief Antwerpse proevertjes Roodthoof en UFO.

De inkom voor de expo in het Rijksarchief Antwerpen is apart te betalen (€ 5). Indien u een proeverkaart heeft, gebruikt u de inkomkaart die bij de Chocolade- & Pateekespas zit. Deze inkomkaart is geldig van 20/2 t.e.m. 4/3/26. Met de pas kan op de wandeling ook geproefd worden van Antwerpse Handjes en Martougin chocolade.

De Chocolade- & Pateekespas kost € 15 en kan bij het boeken van de wandeling worden aangekocht.

Inschrijven via www.koekenstad.be/wandeling of onderstaande QR-code:

Sint-Niklaas

www.koekenstad.be • www.antwerphands.be • www.perrette.be • www.martougin.be

Ambassadeurs Chocolade- & Pateekesweek 2026

Bernard Proot
DelReY Antwerpen

Eddy Van Tittelboom
Lints Antwerpen

Wim Vyverman
Sint-Niklaas

Geert Bossuyt
Ekeren

Jelle Descamps
Dumon Brugge

GIDS LEKKER LOKAAL

Deze gids leidt je door een wereld van ambachtelijke chocolatiers, bakkers, patissiers, koekjes-, ijs- en snoepmakers, koffiebranders. Om hiermee kennis te maken, organiseert Koekenstad al sinds 2013 de Chocolade- & Pateekesweek. Deze proeveroute vindt in 2026 plaats van vrijdag 20 februari t.e.m. donderdag 5 maart. Het is een unieke ontdekkingsroute voor iedereen die van pateekes, chocolade, ijs, zoete delicatessen en koffie houdt.

Chocolade- & Pateekespas

Deze pas is vanaf 15 januari 2026 verkrijgbaar bij alle deelnemende zaken en is geldig tijdens de Chocolade- & Pateekesweek, van 20 februari t.e.m. 5 maart 2026.

De pas kost € 15 en bevat tien coupons waarmee je bij de deelnemende zaken van allerlei lekkers kan genieten. Bij de pas ontvang je gratis een Chocolade- & Pateekesgids. Bovendien staat op de pas een inkomkaart voor de expo in het Rijksarchief Antwerpen.

Deze gids neemt je mee langs heerlijke adresjes en fijne tips om volop te genieten. Een ideale reisgezel voor iedereen die dit jaar Antwerpen, het Zoete Waasland en Brugge wil ontdekken. Van gezellige plekjes tot zoete verwenmomenten.

Koekenstad

**Antwerpse
Bakkersunie**
Het lekkerste uit onze provincie

**bakkers
vlaanderen**
de bakkerijfederatie | antwerpen

ANTWERPEN

- blz. **1** Stea5
- blz. **1** A Fresh Tart
- blz. **2** Antoinette
- blz. **6** Broodatelier
- blz. **6** Bürr Bakehouse
- blz. **7** Château Blanc
- blz. **8** ChoFleur
- blz. **8** Cross Roast
- blz. **9** De Zoete Verleiding
- blz. **10** Delightful Nutsland
- blz. **10** Dellafaille
- blz. **11** DelReY
- blz. **11** Den Dageraad
- blz. **12** Désiré de Lille
- blz. **13** Elisa Pralines
- blz. **14** Elisabeth
- blz. **14** Elle Chocolates
- blz. **15** Framboise
- blz. **16** Gewaegd
- blz. **16** Goossens
- blz. **17** Helios
- blz. **18** Het Steen
- blz. **19** Holy Cookies
- blz. **20** IceLab NiceCream Creations
- blz. **22** Kleinblatt
- blz. **22** Buurtbistro Kombe
- blz. **23** Drankenhandel Lambert
- blz. **24** Lints
- blz. **26** Mercado Portugal
- blz. **27** Mokka Lisa
- blz. **27** Momade
- blz. **28** Moment by Hotel O
- blz. **29** Chocolaterie Naomi
- blz. **29** Nona's Bakery
- blz. **31** Philip's Biscuits
- blz. **32** Quetzal
- blz. **32** Schoenaers
- blz. **33** SJOKOLAT
- blz. **34** Sweetsie's
- blz. **35** The Bakery
- blz. **36** The Tea Collection
- blz. **37** Tota Empanadas
- blz. **40** Cremerie Veron

De nummers
verwijzen naar de
pagina in de gids.

De nummers
verwijzen naar de
pagina in de gids.

PROVINCIE ANTWERPEN

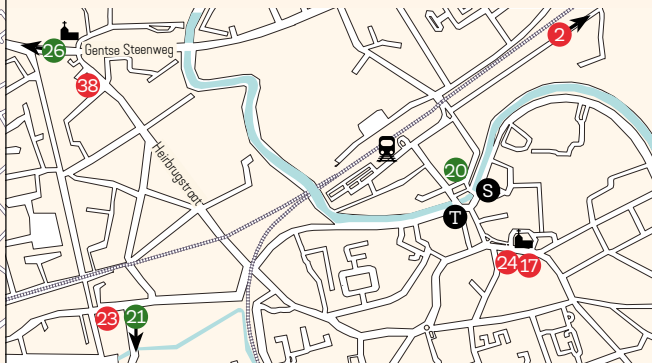
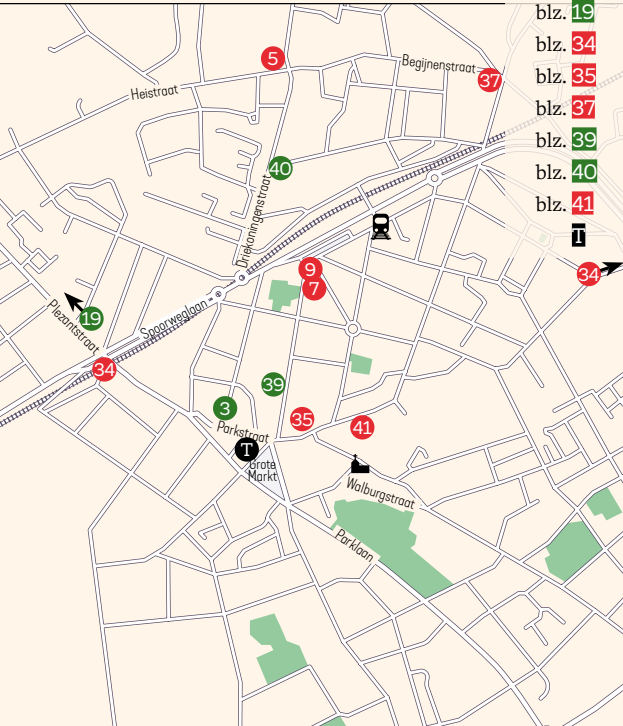
- blz. **3** Chocolatier Ashley
- blz. **4** Bondoline
- blz. **4** Bonitas
- blz. **5** Bossuyt
- blz. **12** Dhollander
- blz. **14** Elle Chocolates
- blz. **15** FlorEnTine
- blz. **21** Jespers Koffie
- blz. **22** Buurtbistro Kombine
- blz. **24** Lints
- blz. **25** Lornoy
- blz. **25** Manus
- blz. **27** Momade
- blz. **31** IJssalon Pinguin
- blz. **39** Koffie Van Ouytsel

SINT-NIKLAAS

- blz. **3** Balerdon
- blz. **5** Bonne Tarte
- blz. **7** centerken
- blz. **9** De Bakkerij
- blz. **19** House of Chocolate
- blz. **34** Patisserie Stefan
- blz. **35** Tartique
- blz. **37** Bakkerij Toon De Klerck
- blz. **39** Van Poeck
- blz. **40** Chocolate-Atelier Vyverman
- blz. **41** Chocolatier Wauters
- T** Toerisme Sint-Niklaas

LOKEREN

- blz. **2** Aerts Speculaas
- blz. **17** HAAS pannenkoekenhuis
- blz. **20** Jean
- blz. **21** Kenneth en Lore
- blz. **23** Kris en Natalie
- blz. **24** Lanssens Patisserie
- blz. **26** Mili Hoevezuivel
- blz. **38** Bakkerij Van Hecke
- T** Visit Lokeren - Oude Post
- S** Stadsmuseum

De nummers
verwijzen naar de
pagina in de gids.

BRUGGE

- blz. **1** 8tea5
- blz. **13** Chocolatier Dumon
- blz. **14** Elisabeth
- blz. **18** Hemelse Taartjes
- blz. **28** Musea Sculpta
- blz. **30** Paper & Beans
- blz. **30** Petit Paris Patisserie
- blz. **33** Frisson Crème & Dessert
- blz. **36** The Chocolate Crown
- blz. **38** Patisserie Van Mullem
- blz. **41** Confiserie Zucchero

AERTS SPECULAAS

Speculaas Aerts is een familiebedrijf dat sinds 1927 bekendstaat om zijn ambachtelijke speculaas. Een traditioneel familierecept vormt de basis van hun succes. Dat recept wordt met zorg bewaakt en nog steeds volgens klassieke methodes toegepast. Dat zorgt voor een typische warme en volle smaak.

Het assortiment omvat de bekende bruine speculaas, maar ook witte en amandelspeculaas, evenals speculaaspasta. Dat werd intussen uitgebreid met chocoladeproducten zoals chocozoenen. Voor de productie worden zuivere ingrediënten gebruikt.

Wat Speculaas Aerts bijzonder maakt, is de combinatie van vakmanschap, traditie en constante kwaliteit. Zo blijft het bedrijf een vaste waarde binnen het Belgische culinaire erfgoed.

Toekomstlaan 14B
9160 Lokeren

www.aertsspeculaas.be

ANTOINETTE

Bakken heb ik, Silke Antoni, met de paplepel meegekregen van mijn bomma en bomp. De naam 'Antoinette' is dan ook een speelse knipoog naar mijn familienaam. Toen ik meer dan tien jaar geleden koos voor een plantaardige levensstijl, ben ik begonnen met experimenteren met de recepten van mijn grootouders. Inmiddels zijn mijn ninneke en voke er niet meer, maar de maatstaf voor het Antoinette-gebak blijft onveranderd: alles is handgemaakt en moet écht lekker zijn.

Met Antoinette onderscheid ik me door klassieke gebakjes aan te bieden met een verrassende twist, zonder gebruik te maken van kleur- of smaakstoffen of verbeteraars. Het assortiment bestaat uit verschillende soorten taart, cake, cookies, cupcakes en brownies.

Naast onze huisgemaakte lekkernijen serveren we ook lokaal gebrande koffie, perfect voor take-out.

Lange Koepoortstraat 72
2000 Antwerpen

www.antoinette.store

CHOCOLATIER ASHLEY

Hét chocolade-atelier in centrum Kapellen, waar je terecht kan voor heerlijke handgemaakte chocoladeproducten. In het open atelier kunt u een kijkje nemen in de wereld van chocolade. Pralines, orangettes, koekjes en sinds kort ook melocakes, naast de klassiekers maakt ze er ook met o.a. pims, oreo- en cafénoirkoekjes, ...

Daarnaast creëert ze een limited edition melo-cake, die op regelmatige basis verandert. Kwaliteit en smaak komen bij haar op de eerste plaats.

Wanneer je binnenstapt in de winkel word je meteen overspoeld met de geur van chocolade. Ook kan je bij haar terecht voor gepersonaliseerde chocolade.

Vredestraat 1
2950 Kapellen

www.chocolatier-ashley.be

BALERDON

Balerdon maakt ambachtelijke pralines en chocolade op basis van een verfijnde selectie aan ingrediënten.

Kwaliteit en smaak komen bij ons op de eerste plaats. Wij selecteren de beste producten om onze creaties die extra verfijning te geven.

In ons gamma hebben wij de traditionele pralines en studentenhaver, uitgebreid met de heerlijke kruidenchocolades en de Choc-neus. Dit is een chocoladen versie van de bekende neuzekes.

Parkstraat 21
9100 Sint-Niklaas

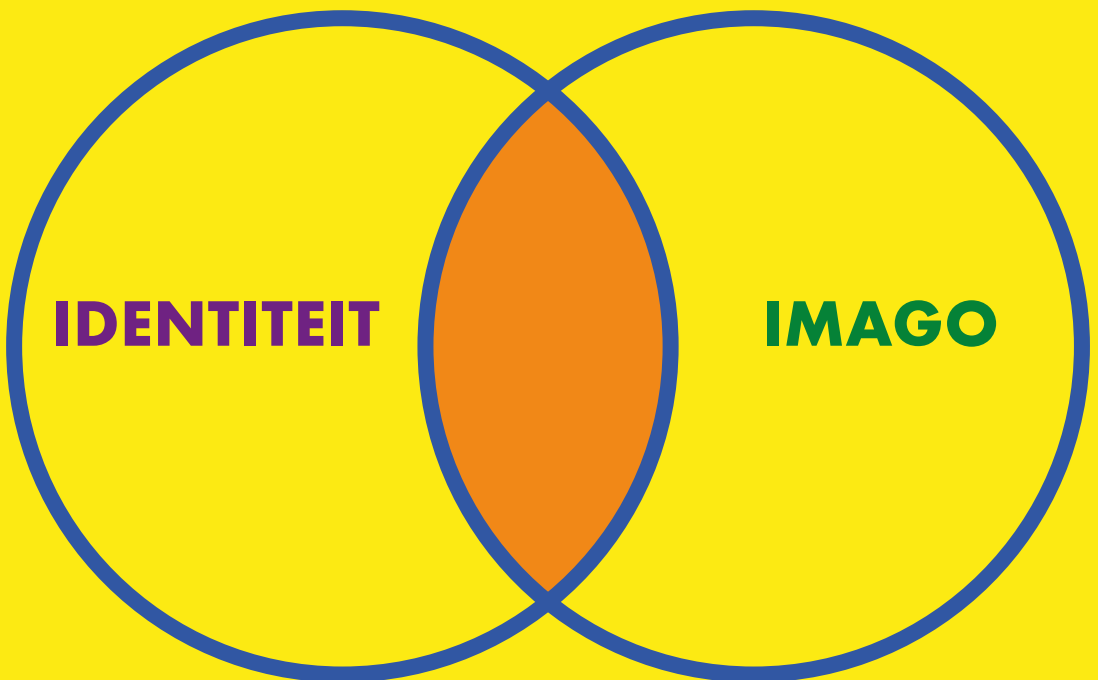
www.balerdon.be

IDENTITEIT

WAT DENK IK?

WAT ZEG IK?

WAT DOE IK?

Nationaliteit en identiteit – een facet

We worden allemaal zonder kleren en zonder papieren geboren: niet netjes en illegaal of gewoon vrij? Hoe dan ook, deze beginsituatie duurt niet lang. Al snel kleden ze ons in bepaalde kleuren en stijlen zonder dat we daar tegen kunnen protesteren. Ze geven ons een naam en een nationaliteit ook zonder onze toestemming en zetten dat allemaal op papier. Pas dan bestaan we voor de wereld.

In de meeste gevallen wordt ons de nationaliteit onmiddellijk opgelegd, hetzij door de plaats waar we geboren zijn, hetzij door de nationaliteit van onze ouders. Zo kan iemand bijvoorbeeld terecht als Guatemalteek worden bestempeld, zelfs als hij in China geboren en getogen is. Welke wetgeving is het beste? Waar halen we onze vaderlandsliefde vandaan? In een finale van het wereldkampioenschap voetbal: supporteren we dan voor het land van herkomst van onze ouders, of voor het land waar we zijn opgegroeid en wonen, ongeacht of we die nationaliteit hebben verworven? En als het om een territoriaal conflict gaat, aan welke kant staan we dan? De antwoorden zijn complex.

Het concept van nationaliteit omvat een gevoel van verbondenheid en houdt meer in dan enkel de plaats waar we geboren zijn. Het is een sociale constructie die zich in de loop van de tijd vormt, waarin verhalen, symbolen, taal en cultuur binnen een groep worden gedeeld. Iemand met dubbele nationaliteit voelt zich uiteraard verbonden met twee landen. De vraag is, als een van die landen afwijkt van zijn ethische principes, zou die persoon nog altijd het land verdedigen, ongeacht alles?

Het is naïef te veronderstellen dat onze loyaliteit aan het ‘vaderland’ uitsluitend voortkomt uit wat er in onze geboortekte of ons paspoort staat. Als dat zo was, zouden er geen ‘dissidenten, revolutionairen, collaborateurs, verraders of deserteurs’ bestaan, tussen aanhalingstekens omdat deze begrippen fluïde zijn en vol ambiguïteit zitten. Nationaliteit is slechts één onderdeel van onze identiteit.

“Brazilië: hou ervan of verlaat het!” Dit was de centrale slogan van de militaire dictatuur die in 1964 begon en twintig jaar duurde. Die slogan duwt ons tegen de muur. Waarom moesten we van Brazilië houden om er te mogen blijven? Kunnen wij er niet blijven, ook als we het land haten?

Of het verlaten met liefde? Blind patriottisme is alleen nuttig voor despoten.

William Somerset Maugham had Britse ouders en werd geboren in Parijs, waar hij de eerste tien jaar van zijn leven doorbracht. In Engeland voelde hij zich niet thuis en werd hij op school ondergewaardeerd omdat zijn Engels onvoldoende was. Na de middelbare school ging hij literatuur studeren aan een Duitse universiteit. Later keerde hij terug naar Londen en werkte hij tijdens de Eerste Wereldoorlog als spion in Rusland. Waarom vertrouwde de Britse regering hem deze missie toe? Alleen omdat hij een Brits paspoort had? Of werd zijn identiteit en karakter eerst grondig onderzocht, voordat men hem midden in de proletarische revolutie naar Rusland stuurde?

Hier ligt de kern van de zaak: “Identiteit heeft alles te maken met ethiek.” (Paul Verhaeghe – Identiteit, De Bezige Bij, Amsterdam, 2014)

In het stripverhaal van Júlio Shimamoto overstijgen de belangen van de personages de sfeer van nationaliteiten, op een moment dat Brazilië tegen de extremen in zwom. Zowel de dreiging van het Sovjetcommunisme als die van het Amerikaanse imperialisme zorgden ervoor dat Brazilië water moest slikken. Het is uiteindelijk de ethische of onethische identiteit van de personages die de uitkomst zal bepalen.

Om nog even in de wereld van stripverhalen te blijven: Superman werd geboren op de planeet Krypton, maar bezit de Amerikaanse nationaliteit. Wie hem goed kent, weet dat hij niets Kryptonisch heeft, behalve zijn intolerantie voor kryptoniet. In het huidige Amerika: zou de ‘loser’ Clark Kent, een onbeduidende journalist met sterke ethische overtuigingen, worden uitgezet als zijn niet-Amerikaanse afkomst aan het licht kwam? Misschien.

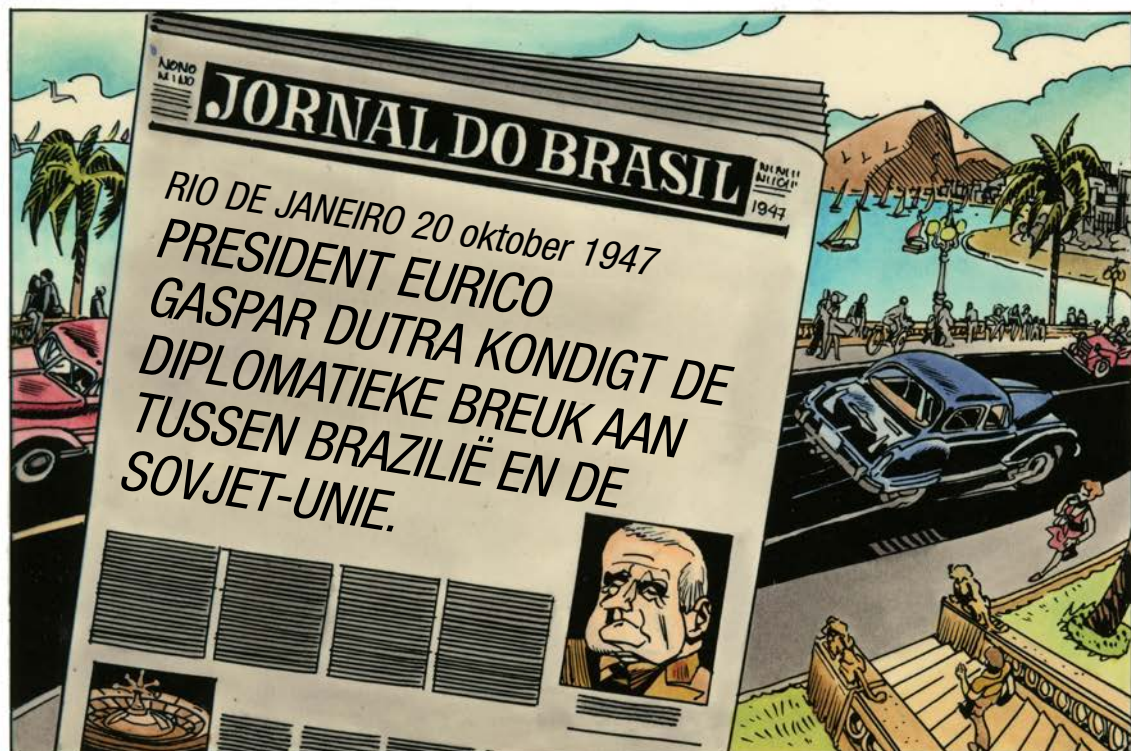
En hoe zal ik mij voelen, met mijn dubbele nationaliteit, tijdens een WK-finale tussen België en Brazilië? Wel, ik zal dolgelukkig zijn want wat de uitslag ook wordt, voor mij is het feest gegarandeerd.

Regina Vilaga

FAITES VOS JEUX

RIO DE JANEIRO. NA DE DICTATUUR VAN PRESIDENT GETÚLIO VARGAS WORDT EURICO GASPAR DUTRA VIA VRIJE VERKIEZINGEN IN DECEMBER 1945 TOT PRESIDENT VERKOZEN. ZIJN AANTREDEN IN 1946 MARKEERT EEN TERUGKEER NAAR DE DEMOCRATIE, MAAR DIE OVERGANG VERLOOPT ALLESBEHALVE VLEKKELOOS. IN HET LAND BLIJVEN CONSERVATIEVE GROEPERINGEN ACTIEF. ZE KIJKEN MET ARGWAAN NAAR DE OPKOMST VAN HET MOVIMENTO POPULAR, DE VOLKSBEWEGING DIE PLEIT VOOR SOCIALE EN POLITIEKE VERNIEUWING. DE OUDE GARDE VERZET ZICH FEL TEGEN DE VRIJHEID VAN POLITIEKE PARTIJEN EN VAKBONDEN, RECHTEN DIE NOCHTANS GRONDWETTELIJK ZIJN VASTGELEGD. ZE STARTEN EEN INTENSIEVE CAMPAGNE, WAARBIJ ZE ZICH BEROEPEEN OP ANTICOMMUNISTISCHE RETORIEK OM HUN POSITIE TE VERSTERKEN. ER STAAT VEEL OP HET SPEL. MET DE NIEUWE ORDE DREIGEN VOORMALIGE MACHTHEBBERS PRIVILEGES TE VERLIEZEN DIE ZIJ TIJDENS HET MILITAIRE REGIME HADDEN OPGEBOUWD. ONDANKS DE DEMOCRATISCHE FAÉADE BLIJFT EEN GROOT DEEL VAN DIE OUDE MACHTSSTRUCTUUR TOCH OVEREIND. VOOR VELEN VOELT HET LAND DAN OOK NOG STEEDS AAN ALS EEN CASINO, WAAR NIET HET VOLK MAAR DE GEVESTIGDE BELANGEN DE INZET BEPALEN.

DE JOODS-RUSSISCHE YAKOV ZAKHAROVICH SURITZ VERLIET BRAZILIË IN 1947 EN BLEEF IN DIENST VAN DE USSR. HIJ WAS EEN BEKWAAM STRATEEG, ONDERHANDELAAR, SPION ÉN HAD HET VERTROUWEN VAN DE BRAZILIAANSE VEILIGHEIDSDIENST. WAS ZIJN ROL IN DIT COMLOT ONDERDEEL VAN EEN UITGEKIEND PLAN?

iTINTA 3 TONTA!

¡Tinta Tonta! voor volwassenen

Mededeling aan lezers

Dit hoofdstuk bevat materiaal waarvoor een leeftijdsbeperking geldt, waaronder naaktheid en zowel woke als niet-woke handelingen.

Door verder te lezen bevestigt u dat u minstens 18 jaar oud bent, of de wettelijke meerderjarigheidsleeftijd hebt bereikt in het rechtsgebied van waaruit u deze tekst raadpleegt, en dat u zich ervan bewust bent dat deze inhoud erotische elementen en gevoelige onderwerpen kan bevatten.

Ik ben 18 jaar of ouder - Ga verder

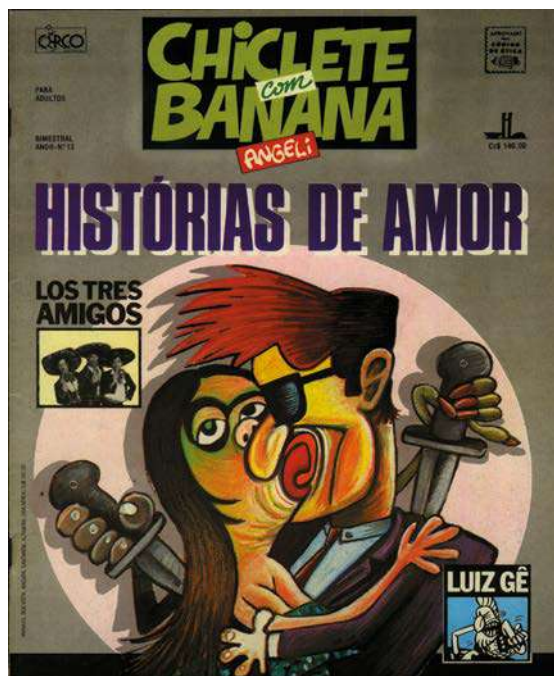
Ik ben jonger dan 18 - Leg dit boek weg

De uitgeverij

Editora Circo was een invloedrijke Braziliaanse stripuitgeverij uit São Paulo, actief vooral in de jaren 1980 en begin jaren 1990. Ze werd in 1984 opgericht door journalist en redacteur Toninho Mendes, en speelde een sleutelrol in de ontwikkeling van alternatieve en underground Braziliaanse stripcultuur.

Circo maakte naam met publicaties die humor, satire en maatschappelijke scherpzinnigheid combineerden, en bood een platform aan enkele van de meest prominente Braziliaanse striptekenaars van die tijd. Tot de bekendste tijdschriften behoorden de titels Circo, Chiclete com Banana, Geraldão en Níquel Náusea. Deze bladen verzamelden werk van artiesten zoals Angeli, Laerte Coutinho, Glauco Villas Boas, Luiz Gê, Paulo Caruso en anderen, die stuk voor stuk een belangrijke bijdrage leverden aan de Braziliaanse stripgeschiedenis.

De tijdschriften van Circo bereikten tienduizenden exemplaren en werden geprezen om hun creatieve vrijheid, satirische scherpte en artistieke kwaliteit. Hoewel Circo in 1995 haar activiteiten beëindigde, blijft haar nalatenschap levend in de Braziliaanse stripcultuur. De impact en geschiedenis van Editora Circo zijn gedocumenteerd in het boek *Humor Paulistano – A Experiência da Circo Editorial, 1984-1995*, dat de rol van de uitgeverij in de Braziliaanse strips belicht.

Laerte

Laerte Coutinho (São Paulo, 1951) is een van de invloedrijkste striptekenaars en grafisch satirici van Brazilië. Ze begon haar carrière in de jaren zeventig, in volle militaire dictatuur, en verwierf bekendheid met scherpe politieke cartoons en absurde humor in bladen als *O Pasquim*, *Chiclete com Banana*, *Folha de S. Paulo* en *Veja*. Haar vroege werk werd gekenmerkt door bijtende maatschappijkritiek, surrealistische situaties, compromisloze scherpe humor en een unieke, sobere tekenstijl.

Laerte creëerde tal van iconische personages, waaronder *Piratas do Tietê*, een satirische reeks over piraten die door de vervuilde rivier van São Paulo varen, en *Overman*, een ironische parodie op superhelden. Doorheen haar loopbaan verschoof haar focus geleidelijk van klassieke gagstrips naar meer introspectieve en filosofische verhalen, waarin identiteit, macht en sociale conventies centraal staan.

Sinds de jaren 2010 spreekt Laerte openlijk over haar genderidentiteit en leeft zij als transvrouw. Die persoonlijke transformatie weerspiegelt zich ook in haar latere werk, dat explicieter thema's als gender, diversiteit en vrijheid verkent. Naast haar artistieke praktijk is Laerte een belangrijke stem in het Braziliaanse publieke debat rond LGBTQIA+-rechten.

TITEL?

LAERTE

AH MIJN ZOON,
GOED DAT JE
DAAR BENT...

WAT
IS ER
PA?

ZOON, JE BENT
NU EEN MAN. EN
ER ZIJN VAN DIE
DINGEN TJA...
WEL... EUH
GOED.

KOM PA
HEEE...

LAAT ONS DAT
EENS RUSTIG BE-
SPREKEN...

EEN VADER MOET
DAT OP EEN DAG
TOCH VER-
TELLEN!

WAT EEN
GEZICHT PA!

NIET NERVEUS
WORDEN
JONGEN!

IK BEN NIET
NERVEUS PA!
KOM OP,
ZEG
HET!

HEU, IK DENK DAT
IK ZELF NERVEUS
BEN...

HEILIGE
GOD!

MAAR
ALLE
DAN...

?

Goeiendag, mijne naam is Stanne Lone. Ze hemme mij gevraagd om efkes 't volgende te zeg-
gen. Van deze story moogde den titel zelf kiezen: 'De ondraaglijke lichtheid van 't bestaan' of 'De
gelukzalige helaasheid der dingen'.

BELGIAN CHOCOLATE

M I N E R V A

Martougin

De Fijnste – De Beste

Belgian chocolate • www.martougin.be